

interdiac

**Bratislavská deklaráce
o diakonii a sociální exkluzi
v regionu střední a východní Evropy**

Bratislava 18.3.2010

Bratislavská deklaráce o diakonii a sociálním vyloučení v regionu střední a východní Evropy

Úvod

Tato deklaráce je výsledkem procesu konzultací a učení organizovaného interdiac-em a jeho členy a partnery ve střední a východní Evropě. Proces obsahoval jak základní výzkum diakonické praxe a potřeb v regionu, tak také dvouletou práci s partnery na identifikování vzdělávacích a rozvojových priorit. Nezbytně tedy obsahoval reflexi cílů a metodologií stejně jako struktur Diakonie a sociální činnosti církví. Zahrnoval také prozkoumání specifických kontextuálních výzev. Tato fáze práce byla integrována do šesti měsíčního vzdělávacího programu na téma „Diakonie, participace a sociální inkluze“, v rámci kterého se účastníci, kteří reprezentovali bohatou rozmanitost tohoto regionu, zabývali studiem a praxí tohoto tématu. Padesát pět účastníků, studentů, členů a partnerů interdiac-u z patnácti zemí se setkalo v Bratislavě od 14. do 18. března 2010, aby tato témata reflektovali. Tato deklaráce shrnuje některé z klíčových bodů této cesty. Skrze ni interdiac a jeho členové a partneři předkládají **pozvánku k zapojení se do procesu vytváření odpovědí a reakcí na sociální vyloučení v regionu střední a východní Evropy i dále, a činnosti směřující k vytvoření společností a ekonomik, ve kterých již sociální vyloučení nebude tolerováno.** Ze zkušenosti interdiac-u víme, že tento úkol bude vyžadovat hluboké osobní změny stejně jako změny ve způsobu organizace našich společností a ekonomiky. Předpokládají se také změny v Diakonii a církvích. Je pro nás výzvou rozvinout práci s lidmi postiženými procesy exkluze a s občanskou společností s cílem vytvořit tlak pro tyto naléhavě potřebné změny.

Mimoto byla konzultace vnímána jako příspěvek interdiac-u k Evropskému roku boje proti chudobě a sociální exkluzi vyhlášenému Evropskou Unií. Nicméně konzultace přichází také v symbolickém okamžiku dvacetiletého výročí významných systémových politických a ekonomických změn, které ovlivnili každou zemi v regionu, celou Evropu a nejen tu. Je správná doba udělat inventuru a hodnotit tyto změny z křesťanského úhlu pohledu, což znamená přijmout perspektivu těch, které Ježíš nazývá „nejmenšími“, těch s nejmenší mocí a nejmenšími zdroji. Nejsme schopni tuto výzvu zcela naplnit ale naše společná práce nám poskytla unikátní výhodné postavení, jelikož všichni účastníci procesu interdiac-u jsou v přímém kontaktu s marginalizovanými a vyloučenými skupinami. Proto je přístup interdiac-u založen na praxi placených a neplacených pracovníků a zkušenosti těch, kdo jsou vyloučení.

Kontextuální výzvy

Zmíněné 20. výročí začátku takzvaného transformačního procesu v regionu nám připomíná fakt, že jednou z hlavních výzev bylo vybudovat Diakonii a sociální činnost církví stejně jako usilovat o ustanovení občanské společnosti. Dnes můžeme vidět, že v tomto procesu je před námi ještě dlouhá cesta. Občanská společnost je na mnoha místech stále křehká a ani Diakonie není plně uznána ve většině regionu. Stejně tak – a co je ještě důležitější, proces změny s sebou přinesl mnoho problémů, které jsou pro tento region nové, jako například nezaměstnanost a bezdomovectví. Kromě toho vyšly najevo některé skryté problémy, jako je způsob jednání s lidmi s postižením nebo dlouhodobě závislých na péči v předešlém systému. Toto

představuje pro Diakonii a křesťanskou sociální činnost dvojitý výzvu. Všechny země v regionu samozřejmě netrpěly stejným traumatem z těchto změn a v některých případech je režim sociálního zabezpečení poměrně dobře rozvinut. Částečně to koresponduje se situací dalších zemí v Evropské a globální ekonomice, ale také to souvisí s tradicemi, které byly založeny na počátku dvacátého století a které rozdílně formovaly proces transformace.

Stejně jako tyto procesy, velkou měrou svázané s představením volného trhu a vzestupu individualismu, došlo v regionu k dalším traumatickým událostem, s nimiž diakonické organizace, církve a nestátní organizace (některé s křesťanskými motivy) musely bojovat. Chceme zdůraznit dopad války a civilních konfliktů v Evropě v posledních dvaceti letech. Díky těmto událostem zůstal obrovský počet lidí a mnoho komunit přesunutých a vykořeněných. Vedle toho se odehrály další politické události, které vedly k násilí, represí a trýznění. Je zřejmé, že důsledky těchto událostí a další pokračující hrozby zůstávají pro sociální spravedlnost, lidská práva a Diakonii důležitou výzvou.

Za druhé, v posledních dvou letech jsme byli svědky velkému vlivu finanční krize, která má přímé vlivy na lidi a komunity po celém světě, ačkoliv má počátek na západě. Mnoho sociálních vymožeností získaných během let bylo zničeno takřka přes noc. Je poměrně jasné, že všeobecně v této strukturální finanční krizi nejvíce trpí ti nejslabší lidé, skupiny a země. Tato krize krutým způsobem odhalila závislost ekonomiky mnoha zemí na externích finančních institucích a politických silách.

Vize Diakonie a křesťanské sociální činnosti

Diakonie je komplexní koncept, zakořeněný v osobním a sborovém (církvním) životě všech křesťanů. Představuje povolání reagovat na „ostatní“ v jejich specifických potřebách. Toto je základ naší společné práce, ale v procesu interdiac-u jsme také zkoumaly rozdílná vyjádření Diakonie. Diakonie může být například vyjádřena v konkrétních diakonických organizacích nebo nestátních organizacích založených církvemi nebo skupinami křesťanů, může být podporována a organizována jako součást činnosti institucionalizované církve nebo adekvátního ekumenického orgánu a může být vyjádřena v organizaci, která je založena církví, ale je na ní nezávislá. Přesná forma se odvíjí od historie, kontextu a ekleziologie.

Diakonie může být definována jako životní postoj, který se zavazuje Ježíši Kristu a Božímu Království a je zmocněn Duchem Svatým k akci. Má duchovní základ a je zakotvena v církvi, ale pracovníci ve spolupráci s ostatními hledají podobné cíle. Diakonie pracuje, aby:

- sloužila lidem v jejich každodenním životě, když čelí životním krizím, materiálním nebo duchovním potřebám a poskytovala kvalitní sociální a další služby. Diakonie zakládá svou práci na participaci a empowermentu těch, kterým slouží.
- vytvořila kulturu založenou na sdílení, respektu k odlišnostem a participaci.
- vybudovala lidskou komunitu s respektem k lidské důstojnosti každého člověka jako stvoření k obrazu Božímu.
- jednala ve prospěch spravedlnosti a konce útlaku, společně a v zastoupení lidí v situaci ekonomické a sociální nespravedlnosti nebo v jiné tísní.
- tvarovala politické a ekonomické priority a společně s dalšími vytvářela aktivní demokracii, která respektuje veškeré dimenze lidských práv.

V rámci programu interdiac-u pracujeme na realizaci těchto základních cílů Diakonie skrze zvyšování povědomí, výcvik, výzkum a rozvoj.

Současné výzvy pro Diakonii a společnost ve střední a východní Evropě

Účastníci konzultace pořádané interdiac-em identifikovali důsledky nedávné ekonomické krize jako největší výzvu v mnoha, ne-li ve všech kontextech regionu. Je jasné, že některé země a skupiny byly zasaženy vážněji než jiné. Strukturální nezaměstnanost a absence nebo nedostatečnost podpory v nezaměstnanosti ponořila mnoho rodin i celých komunit do dluhů a chudoby. Navíc bylo mnoho zdravotních a sociálních služeb omezeno nebo zavřeno a byly zredukovány platy a podmínky pro mnoho pracovníků, včetně profesionálů v sociálních službách. V některých případech byla Diakonie ekonomickou krizí postižena velice vážně. Část nákladů na tuto krizi je tedy placena těmi nezranitelnějšími, kteří se nijak nepodíleli na jejím vzniku, a také těmi, kdo s nimi přímo pracují.

V závislosti na konkrétní zemi musí Diakonie a další sociální aktéři reagovat na další naléhavá témata, včetně rozšíření „kultury divokého kapitalismu“, který brzdí ekonomiku a sociální rozvoj. V některých zemích je politická krize vycházející ze zneužívání moci a korupce nebo z monopolismu moci v rukou malé skupiny. Navíc dlouhodobé dopady války a civilního konfliktu vrhají dlouhý stín na lidi a komunity a vytváření „pocit kontinuačního potápění“. V mnoha částech regionu nedostatečné fungování a vzácná existence občanské společnosti posilují odcizení a snižují sebeúctu tím, že jsou odpírány důležité prostředky, díky kterým mohou lidé efektivně usilovat o změnu v jejich situaci.

Konkrétní výzvy pro Diakonii

Podle účastníků konzultace a zpětné vazby od partnerů interdiac-u nejdůležitější otázky, kterým musí dennodenně čelit, zahrnují:

- rostoucí dlouhodobá strukturální zaměstnanost & nezaměstnanost mladých lidí,
- stoupající chudoba postihující především děti a staré lidi,
- stoupající osobní a rodinná zadluženost,
- rostoucí domácí násilí,
- bezdomovectví postihující stále více lidí a rodin,
- rozpad rodinných struktur a mezigenerační solidarity,
- zneužívání alkoholu drog,
- povědomí a léčba AIDS/HIV,
- negativní dopady na minority,
- problémy migrace a naopak vracejících se migrantů,
- kontinuační problémy, kterým čelí vykořenění a přesídlení lidí,
- rostoucí zanedbávání lidské důstojnosti a arogance vůči marginalizovaným lidem a skupinám.

Aby bylo možné řešit tyto otázky, je potřeba reflektovat a rozvíjet nové formy diakonické praxe. Během dosavadní práce interdiac-u, včetně výzkumu, studijních modulů a při Bratislavské konzultaci, jsme identifikovali potřeby pro změny v diakonické praxi. To zahrnuje podporu procesu vytváření adekvátní

analýzy kontextu, na němž se mají stavět metody práce. To znamená nejen jednoduše analyzovat buď potřeby jednoho klienta nebo i jedné klientské skupiny, ale širší kontextuální analýzu.

Aby mohla odpovídat výše zdůrazněným výzvám, musí Diakonie nejen pracovat jednotlivci nebo rodinami, ale musí být zapojena do budování inkluzivních komunit. To bude předpokládat posun od strategií asistence ke strategiím empowermentu. Soustředěnost na okamžitou materiální podporu se musí posunout k zaměření na práci, zaměstnanost a komunitní ekonomický rozvoj. To také znamená pracovat na zajištění existence adekvátního systému minimálního příjmu pro všechny a kvalitních služeb dostupných pro všechny, kteří je potřebují. To konečně znamená, že diakonie se nebude zabývat pouze problémy, kterým čelí oběti ekonomického a sociálního kontextu, ale bude také usilovat o změnu, kdy společnost již nebude takové oběti produkovat.

Implikace pro Diakonii a křesťanskou sociální činnost

Účastníci konzultace rozpoznali potřebu rozvinout jejich práci v širším kontextu a přijmout nové strategie v boji se sociální exkluzí. Jedním z nejdůležitějších aspektů vyjádřených během konzultace byla potřeba, aby byla Diakonie a křesťanská sociální činnost postavena na důkladnější a kompletní analýze situace a kontextu. V minulosti bylo mnoho aktivit zahájeno bez pečlivé analýzy, což vedlo k neefektivní krátkodobé činnosti, neúspěchům projektů a vyhoření. V některých případech „vedly“ sponzorské agentury projekty podle svých vlastních priorit, raději než priorit lokálních. Diakonie musí rozvinout strategii práce s a ve prospěch vyloučených osob a komunit s cílem způsobit změnu na různých úrovních od místních po národní a mezinárodní. To předpokládá otevřenost a flexibilitu v reakcích na nové a objevující se potřeby nebo v rozvoji nových pracovních metod. Diakonie a křesťanská sociální činnost by měly usilovat o navázání strategického pracovního partnerství s občanskou společností a o vytvoření dialogu mezi diakonickými aktéry a státními/politickými silami. Dále to znamená rozvíjet kapacitu pro práci na změnách ve společnosti a ekonomice stejně jako změnách v lidech a komunitách. Profil a obraz Diakonie a křesťanské sociální činnosti musí být v regionu efektivněji rozvíjen a sdělován. Ekumenická a participační práce by měly být normou a měly by být vytvořeny národní a regionální platformy pro práci, sdílení zkušeností a spojení mezi církvemi.

Kromě vypracování implikací pro praxi, došla konzultace také k závěru, že pro boj se sociální exkluzí a její prevenci je zapotřebí nová, hodnotově orientovaná, perspektiva společnosti a ekonomiky. Na základě křesťanské a hodnotové báze jsme kritičtí k současnému růstovému modelu založeném na individualistickém konzumerizmu, který vedl ke vzrůstající nerovnosti. Toto nevyhnutelně vyprodukovalo více chudoby a exkluze. Hodnotový základ tohoto ekonomického modelu narušuje rodinný a komunitní život, které jsou pilíři, na nichž je budována zdravá společnost. Proto by se Diakonie a další křesťanské sociální organizace měly sjednotit s dalšími a usilovat o ekonomiku, která bude sloužit lidem.

Implikace pro interdiac

Interdiac společně se svými členy a partnery vypracuje implikace z konzultací a zve další diakonické organizace a organizace občanské společnosti k zapojení se do následujících procesů skrze následující aktivity:

Budování sítí

- **Budování sítí a výměna zkušeností** k posílení národních a mezinárodních aktivit podpořená výzkumem a analýzou, stejně jako podporující iniciativy jako job shadowing a využívající webových stránek a dalších internetových médií.

Výcvik a podporu rozvoje placených a neplacených pracovníků

- Probádat možnosti pro **propojení výcviku k dobrovolnictví** a pro výcvik těch, kdo budou s dobrovolníky pracovat na lokální úrovni.
- Pokračovat v rozvoji výcviku založeném na **participačním přístupu** práce s lidmi a komunitami a přístupu zaměřeném na učícího se ve výcviku reflektivní praxe.
- Rozvinout výcvik pro ty, kteří jsou zapojeni do **supervize placených a neplacených** pracovníků využívající „interdiac přístup“ k reflektivní praxi a vytváření struktury a kultury mentoringu a vzájemné podpory pro pracovníky v různých lokalitách.

Výcvik k podpoře strategického rozvoje

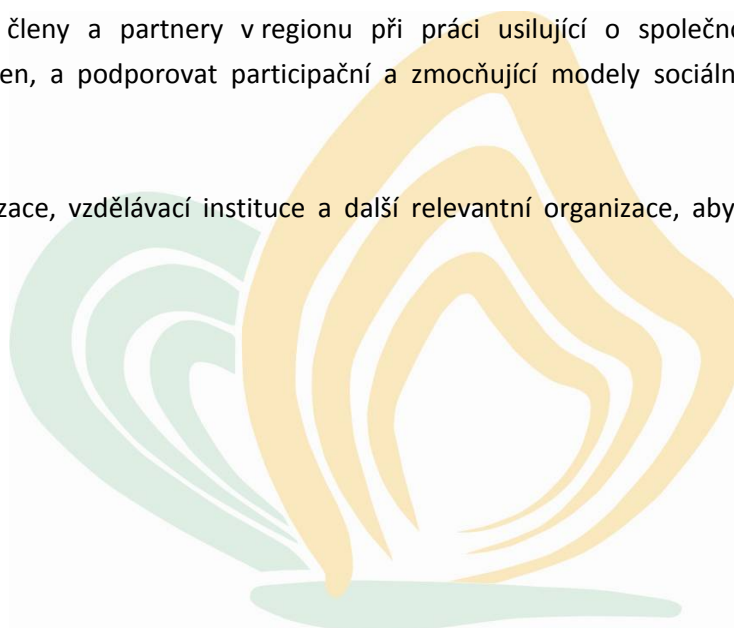
- Konzultace s partnery o **rozvojových strategiích** Diakonie a křesťanské sociální činností v regionu.
- Rozvinout výcvik **sociální a ekonomické analýzy**.
- Podporovat místní odezvy, které propojí ekonomickou a sociální činnost v silně utiskovaných městských a venkovských komunitách, skrze výcvik v **komunitním ekonomickém rozvoji**.
- Rozvíjet dovednosti strategie umožňující Diakonii rozvíjet **participační práci na ovlivňování veřejných a politických postupů**.
- **Podporovat výcvik** v tématech jako je budování týmu, rozvoj a řízení projektů, stejně jako monitoring a evaluace, a poskytovat spojení na relevantní expertní organizace v konkrétních oblastech.

Výzkum a rozvoj

- Rozvinout **výzkum a rozvoj projektu o Diakonii v kontextu** v regionu, včetně komparativní analýzy a modelů práce a napojit tento projekt na součásti univerzit a využívat výsledky ve výcvicích a podpoře politické činnosti.

Interdiac se zavazuje podporovat své členy a partnery v regionu při práci usilující o společnosti a ekonomiky, v nichž nikdo není vyloučen, a podporovat participační a zmocňující modely sociálního zapojení.

Interdiac zve církve, ekumenické organizace, vzdělávací instituce a další relevantní organizace, aby se přidaly k následování této deklarace.

Mezinárodní akademie pro diakonii a sociální činnost, střední a východní Evropa, o.p.s. (interdiac)

interdiac je nová vzdělávací organizace působící ve střední a východní Evropě. Společně s partnery v deseti zemích regionu rozvíjíme **vzdělávací programy, výzkum & rozvoj a networking** tak, abychom naplnili potřeby diakonie a sociální činnosti v regionu.

Vize interdiac-u je uskutečňovat vysoce kvalitní tréninky a podporovat celoživotní vzdělávání v širším mezinárodním kontextu. Chce také podporovat specifický výzkum, rozvoj a výměnu projektů, které posílí diakonii a sociální činnost v regionu. Vize vzdělávání začíná u vlastní motivace učícího se a je založena na diakonických hodnotách. Proto se **interdiac** zaměřuje na výcviky, který zdůrazňuje:

- Ochranu a zvyšování lidské důstojnosti každého člověka, chápání klienta jako subjektu (nikoli objektu) sociální, diakonické nebo rozvojové komunitní práce.
- Dovednosti a strategie podporující participaci a zmocnění vyloučených a marginalizovaných lidí.
- Potřebu ovlivňovat sociální změnu, práci směrem k multikulturní společnosti a boj proti sociální exkluzi.

Vzdělávací aktivity interdiac-u

- interdiac připravuje nový mezinárodní bakalářský studijní program v diakonické sociální práci a komunitním rozvoji
- interdiac již uskutečnil inovativní pětiměsíční akreditovaný studijní program „Sociální inkluze, participace a diakonie“

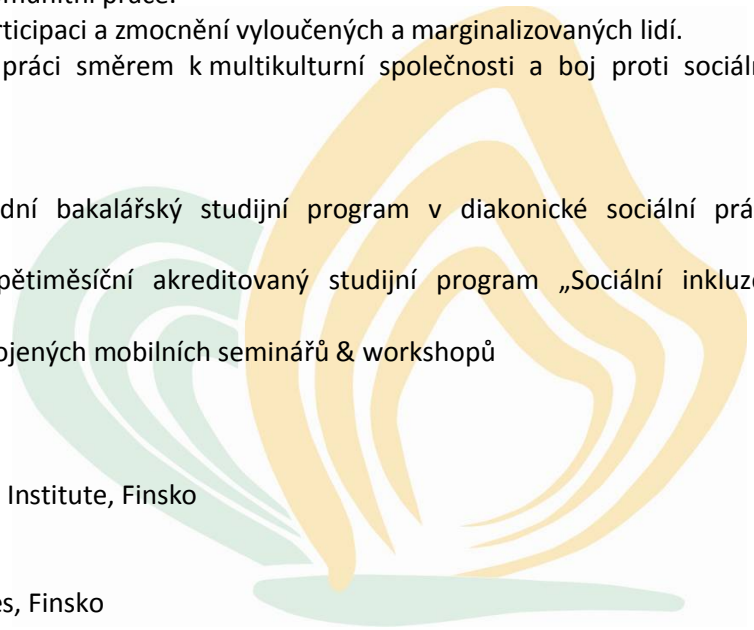
interdiac v regionu vytváří program propojených mobilních seminářů & workshopů

Zakladatelé interdiac-u

- Slezska Diakonie, Česká Republika
- The Foundation of Helsinki Deaconess Institute, Finsko

Podpůrný partner interdiac-u

- Diaconia University of Applied Sciences, Finsko

Kontakty

Mezinárodní akademie pro diakonii a sociální činnost, Střední a východní Evropa, o.p.s. (interdiac)

Dukelská 264/5
737 01 Český Těšín
Česká Republika

www.interdiac.eu

Ředitelka interduac-u:

Janka Adameová
office@interdiac.eu
+420 731 401449

Koordinátor vzdělávání:

Jolana Rucká
programme.supporter@interdiac.eu
+420 731 685672

Vedoucí vzdělávání:

Tony Addy
education@interdiac.eu
+358 40 765 9025